

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. birželio 9 d.
(OR. en)

10457/23

LIMITE

ENV 665
CLIMA 289
POLGEN 55
AG 50

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Europos Sąjungos anglies dioksido rinkos poveikis įvairioms ES politikos sritims
	– Lenkijos informacija

Rengiantis 2023 m. birželio 27 d. Tarybos (bendrieji reikalai) posėdžiui delegacijoms priede pateikiamas Lenkijos delegacijos pranešimas.

Lenkijos aiškinamasis pranešimas dėl pasikeitimo nuomonėmis dėl ES anglies dioksido rinkos poveikio įvairioms ES politikos sritims, įskaitant energetiką, ES ekonomikos konkurencingumą, socialinį gyvenimo lygį ES

Poreikis surengti horizontaliuosius debatus dėl ES anglies dioksido rinkos poveikio įvairioms ES politikos sritims

Europos Sąjungoje prasideda didesnių užmojų, susijusių su išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimu, laikotarpis, kuriuo jos laukia nauji iššūkiai. Pastaraisiais metais ES parengė klimato srities teisės aktų, kurie daro poveikį daugeliui įvairių ES politikos sričių. Taigi jie daro poveikį ne tik aplinkai, bet ir energetikai, pramonei, pertvarkos išlaidoms, užimtumui ir kitiems socialiniams klausimams. Tuo pat metu jau patiriame didelį anglies dioksido kainų poveikį energijos kainoms. Pasekmės yra dvejopos. Viena vertus, didėja ES pramonės gamybos sąnaudos, o tai daro neigiamą poveikį Europos įmonių ir ekonomikos konkurencingumui pasaulyje. Kita vertus, daugelis Europos piliečių susiduria su didėjančia energijos nepritekliaus rizika. Todėl turime aptarti ES ATLPS poveikį energijos kainoms ir visus su tuo susijusius pagrindinius socialinius ir ekonominius iššūkius, visų pirma ES ekonomikos konkurencingumą ir energijos nepritekliaus, kuris gresia daugeliui mūsų piliečių, klausimą.

Kodėl mums reikia šių debatų?

Akivaizdu, kad gerokai didesnės energijos kainos ir jų nepastovumas turėtų būti siejami su įvairiais veiksniais. Nors kai kurie iš jų yra teigiami ir buvo numatyti (pvz., padidėjusi paklausa, susijusi su ekonomikos atsigavimu po pandemijos), kitų mes negalime kontroliuoti ir jie yra nenuspėjami (ekstremalios oro sąlygos, rekordiška didelės gamtinių dujų kainos, geopolitinė padėtis). Todėl daugiausia dėmesio skirsime tiems veiksniams, kurie gali būti kontroliuojami, nes jie yra susiję su ES politika ir veiksmais, konkrečiai ES ATLPS.

Tai ypač aktualu, nes nuo tada, kai buvo pristatytas Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinys, aplinkybės labai pasikeitė. Dėl įvairių veiksnių ES apyvartinių taršos leidimų kainos tapo rekordiškai didelės, o tai darė papildomą spaudimą energijos kainų didėjimui ir nepastovumui. Todėl prie 2030 m. klimato politikos tikslo įgyvendinimo plano pridedami poveikio vertinimai ir pasiūlymas dėl ES ATLPS direktyvos peržiūros yra nutolę nuo šiandienos realijų ir nebeatitinka savo paskirties. Dabartinis apyvartinių taršos leidimų kainų lygis gerokai viršijo visus 2025 m. ir 2030 m. scenarijus, kurie buvo pateikti tuose dokumentuose. Tačiau šiandien mūsų piliečiai ir įmonės susiduria su vis didesniais iššūkiais, kuriuos lemia didelės energijos ir ES apyvartinių taršos leidimų kainos. Aplinkybės pasikeitė ir ES atėjo laikas į jas atsižvelgti ne keliems sektoriams skirtuose debatuose, o iš tiesų horizontaliu lygmeniu. Nors ES apyvartinių taršos leidimų kainų poveikis energijos kainoms įvairiose valstybėse narėse gali skirtis, negalima jo nepaisyti. Kai kuriose valstybėse narėse elektros energijos ir šilumos gamybos taršos intensyvumas yra didelis, todėl ES apyvartinių taršos leidimų pirkimo išlaidos sudaro gerokai didesnę energijos kainos dalį (Lenkijos atveju vidutinė elektros energijos didmeninių kainų dalis 2022 m. sudarė 50 %, o ES – 20 %).

ES tenkanti pasaulinio BVP dalis sumažėjo nuo 25 % 1990 m. iki 17 % 2020 m. Tai reiškia, kad pastaruosius tris dešimtmečius pasaulio ekonomikos augimas daugiausia vyko už ES ribų – Azijoje ir ypač Kinijoje. Nors dalis šio nuosmukio yra susijusi su skirtingais pradiniais taškais, verta pažymėti, kad ES ekonomikos augimas, ypač augimas euro zonoje, taip pat buvo lėtesnis nei JAV. ES tenkanti santykinė pasaulinės prekybos dalis taip pat sumažėjo. Europos įmonės, kurios yra konkurencingumo pagrindas, lyginant su JAV įmonėmis, pastebimas didelis atotrūkis. 2014–2019 m. Europos įmonės augo vidutiniškai 40 % lėčiau nei JAV įmonės.

2022 m., palyginti su 2021 m., daug energijos suvartojančiuose pramonės sektoriuose, įskaitant pagrindinių metalų, cheminių medžiagų, nemetalo mineralų ir popieriaus sektorius, pramonės gamyba sumažėjo, o kituose gamybos sektoriuose padidėjo. Pavyzdžiui, palyginti su ankstesniais metais, cheminių produktų gamyba sumažėjo daugiau nei 6 %, o pagrindinių metalų gamyba 2022 m. sumažėjo 4 %. Taip pat esama pavyzdžių, kai įmonės savo verslo veiklą perkelia už ES ribų. Pavyzdžiui, pagal pajamas didžiausia pasaulyje chemijos bendrovė paskelbė, kad dėl didelių išlaidų energijai ji nutrauks gamybą Europoje. Dėl to bus prarasta apie 2 600 darbo vietų.

Nors pastaruoju metu matoma požymių, kad energijos kainos stabilizuojasi, tai įvyko iš dalies dėl valstybių narių vyriausybių vykdomos politikos ir intervencinių priemonių. Tačiau reikia pabrėžti, kad dėl visų taikomų priemonių susidarė našta valdžios sektoriaus sąskaitoms, todėl sumažėjo galimybės teikti finansinę paramą kitose srityse (pvz., energetikos pertvarkai). Be to, atsižvelgiant į tai, kad 2022 m. dėl vyriausybių intervencinių priemonių ir energijos tiekimo fiksuota kaina sutarčių sąskaitų už energiją augimas buvo sustabdytas, turime pasirengti dar vienam kainų kilimui prieš 2023 m. žiemą, nes Europa susiduria su didėjančia Kinijos konkurencija dėl energijos tiekimo.

Nors dėl pernelyg didelių energijos kainų didėja visų europiečių pragyvenimo išlaidos, našta gyventojams pasiskirsto netolygiai. Neigiamus padarinius ypač jaučia mažas pajamas gaunantys namų ūkiai, gyvenantys prastai izoliuotuose būstuose be šilumos siurblių rūsiuose ar saulės baterijų plokščių ant stogų. Eurostato duomenimis, 2020 m. apie 35 mln. ES piliečių (apie 8 % ES gyventojų) negalėjo tinkamai šildyti savo namų. Tikėtina, kad energijos kainų šuolis, kuris prasidėjo 2021 m. ir padidėjo dėl Rusijos invazijos į Ukrainą 2022 m. vasario mėn., taip pat COVID-19 krizės poveikis, galėjo pabloginti ir taip sudėtingą daugelio ES piliečių padėtį. Be to, ES energijos nepritekliaus stebėjimo centro duomenimis, energijos nepriteklių patiriančių piliečių skaičius Europos Sąjungoje gali siekti 125 mln., o vienas iš trijų pagrindinių ši reiškinį lemiančių veiksnių yra didelės energijos kainos. Pastatų ir kelių transporto sektorius įtraukus į ES ATLPS padėtis gali dar labiau pablogėti.

Kodėl Bendrųjų reikalų taryba yra tinkamas šių diskusijų forumas?

Bendrųjų reikalų tarybai tenka išskirtinis vaidmuo koordinuojant ES politiką ir horizontalaus pobūdžio dokumentus. Pagal Europos Sąjungos sutarties 16 straipsnio 6 dalį Bendrųjų reikalų taryba užtikrina įvairios sudėties Tarybos darbo nuoseklumą. Tarybos darbo tvarkos taisyklių 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta: „Ji atsako už bendrąją politikos sričių koordinavimą, institucinius ir administracinius klausimus, horizontalaus pobūdžio dokumentus, susijusius su keletu iš Europos Sąjungos politikos sričių, pavyzdžiui, už daugiametę finansų programą ir plėtrą, taip pat visus Europos Vadovų Tarybos jai patikėtus dokumentus, atsižvelgiant į veiklos taisykles, susijusias su Ekonominė ir pinigų sąjunga“. ES ATLPS klausimų sprendimą atsakinga Taryba yra Aplinkos taryba. Tačiau šios sistemos poveikis yra daugialypis. Jis yra glaudžiai susijęs su klausimais, kurie priklauso kitų sudėčių Tarybos kompetencijai. Pirma, didelių energijos kainų ir jų nepastovumo klausimus sprendžia Transporto, telekomunikacijų ir energetikos taryba. Antra, už Europos pramonės konkurencingumą yra atsakinga Konkurencingumo taryba. Trečia, su klimato kaita susijusios pertvarkos išlaidų klausimus sprendžia Ekonomikos ir finansų reikalų taryba. Galiausiai, už energijos nepritekliaus klausimus yra atsakinga Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų taryba.

ES ATLPS yra viena iš pagrindinių ES klimato politikos priemonių. Tačiau jos tiesioginis poveikis energijos kainoms kelia daugybę pavojų pramonės gamybai ES ir vis didesnę energijos nepritekliaus riziką (kuri padidės į naująją ATLPS įtraukus pastatus ir kelių transportą). Atsižvelgiant į šios problemos kompleksinį pobūdį, ją reikėtų skubiai aptarti tokiu būdu, kad būtų galima koordinuotai reaguoti į nustatytus iššūkius. Todėl siūlome, kad Bendrųjų reikalų tarybai būtų pavesta surengti visapusišką dialogą šiuo klausimu. Turime tinkamai koordinuoti ES politiką, kuriai ši sistema daro poveikį, ir suteikti daugiau tikrumo mūsų piliečiams ir pramonės sektoriams.